

ANALIZA DE DREPT PENAL A INFRACȚIUNILOR PREVĂZUTE LA art.181² DIN CODUL PENAL

Partea II

Vitalie STATI,
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

În cadrul studiului de față, se relevă că termenul „favorizare", utilizat în alin.(2) art.181² CP RM, are un conținut ce nu coincide cu cel care rezultă din art.49 CP RM. Se arată că violența, aplicată în contextul infracțiunii specificate la alin.(3) art.181² CP RM, se poate concretiza în: 1) violența care nu implică un prejudiciu cauzat sănătății; 2) vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale ori a sănătății. Se recomandă legiuitorului excluderea din alin.(2) art.189 CP RM a literei f). Se stabilește că, în sensul alin.(5) art.181² CP RM, prin „acceptare" se are în vedere consimțirea finanțării partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale. Se demonstrează că subiectul infracțiunilor specificate la alin.(1) și (4) art.181² CP RM are calitatea specială de: 1) conducător al partidului politic sau al campaniei electorale *ori* 2) trezorier al partidului politic sau al campaniei electorale. Se relevă că subiectul infracțiunii, prevăzute la alin.(2) art.181² CP RM, trebuie să aibă calitatea de administrator al resurselor administrative (bunurilor publice).

Cuvinte-cheie: latura obiectivă a infracțiunii; latura subiectivă a infracțiunii; subiectul infracțiunii; finanțare; partid politic; campanie electorală; resurse administrative; donații; alocații; fond electoral.

* * *

In the present study is revealed that the term „to favor" used at par.(2) art.181² PC RM has a meaning that does not coincide with the one from art.49 PC RM. It is shown that the act of violence applied within the context of the offence specified at par.(3) art.181² PC RM, may result in: 1) violence not dangerous to health; 2) light intentional battery or health harm. The legislator is then recommended to exclude letter f) from par.(2) art.181² PC RM. It is established that, under par. (5) art.181² PC RM by „acceptance" is implied the act of accepting funds to finance a political party or a election candidate from an organized criminal group or criminal organization (association). It is shown that the subject of the offences specified at par.(1) and (4) art.181² PC RM has the special quality of: 1) the leader of the political party or election campaign or 2) the treasurer of the political party or election campaign. It is revealed that the subject of the offence referred to at par.(2) art.181² PC RM must possess the quality of manager of administrative resources (public goods).

Keywords: the objective side of the offence; the subjective side of the offence; the subject of the offence; financing; political party; election campaign; administrative resources; donations; allocations; election fund.

Continuăm analiza cu examinarea *laturii obiective a infracţiunii prevăzute la alin.(2) art.181² CP RM*.

Din dispoziția acestei norme, reiese că latura obiectivă a infracţiunii în cauză are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de utilizare de resurse administrative (bunuri publice), inclusiv favorizare sau consimţire la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale; 2) urmările prejudiciabile, și anume – daunele în proporţii mari; 3) legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Modalitățile normative cu caracter alternativ ale acțiunii prejudiciabile analizate sunt: a) utilizarea de resurse administrative (bunuri publice) în campaniile electorale; b) favorizarea utilizării ilegale a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale; c) consimţirea la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale.

Din acest punct de vedere, considerăm nereușită sintagma „utilizarea de resurse administrative (bunuri publice), inclusiv (*subl. ne aparţine*) favorizarea sau consimţirea la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale", folosită în alin.(2) art.181² CP RM. Noțiunile „favorizarea utilizării ilegale a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale" și „consimţirea la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale" nu sunt părți ale întregului desemnat prin noțiunea „utilizarea de resurse administrative (bunuri publice) în campaniile electorale". În realitate, toate cele trei noțiuni examinate sunt de același nivel. Sferele acestor noțiuni nu se intersectează. Pe cale de consecință, recomandăm legiuitorului excluderea cuvântului „inclusiv" din alin.(2) art.181² CP RM.

Conform alin.(6) art.47 din Codul electoral, candidaţii nu pot folosi mijloacele şi bunurile publice (resursele administrative) în campaniile electorale, iar autorităţile/instituţiile publice şi cele asimilate acestora nu pot transmite/acorda concurenţilor electorali bunuri publice sau alte favoruri decât pe bază de contract, în condiţii de egalitate pentru toţi concurenţii electorali.

Această idee își găsește susținerea în *Manualul de observare a alegerilor*, publicat de Oficiul OSCE pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului (ODIHR): „Guvernului îi revine responsabilitatea de a veghea ca resursele publice şi administrative, atât materiale cât şi umane, să nu fie folosite abuziv în sprijinul unor anumiţi candidaţi sau partide. De exemplu, oficiile, mijloacele de transport şi echipamentele de telecomunicaţii ale autorităţilor guvernamentale nu trebuie utilizate în scopuri partizane decât dacă accesul egal este asigurat tuturor participanţilor la cursa electorală. Dacă anumite birouri şi clădiri publice pot fi folosite pentru oficii de campanie sau pentru întâlniri electorale, acestea trebuie să fie puse la dispoziţia tuturor părţilor în condiţii egale" [1].

În orice condiții, utilizarea de resurse administrative (bunuri publice) în campaniile electorale are un caracter ilegal. Din această cauză, se prezintă ca pleonastică sintagma „utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale", folosită în alin.(2) art.181^2 CP RM.

Cât privește modalitatea normativă de favorizare a utilizării ilegale a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale, se are în vedere acordarea unui ajutor (sfaturi, indicaţii, prestare de informaţii, acordare de mijloace sau instrumente, înlăturare de obstacole etc.) în vederea utilizării ilegale a resurselor respective în campaniile electorale. Pentru calificarea faptei în baza alin.(2) art.181^2 CP RM, nu contează dacă ajutorul acordat este material sau moral, direct sau indirect.

De asemenea, nu este relevant dacă favorizarea utilizării ilegale a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale este dinainte promisă sau nepromisă. Termenul „favorizare", utilizat în alin.(2) art.181^2 CP RM, are un conținut care nu coincide cu cel care rezultă din art.49 CP RM. Această concluzie o confirmă varianta în limba rusă – „содействие" – a termenului „favorizare", utilizat în alin.(2) art.181^2 CP RM. Pentru comparație, în varianta în limba rusă a art.49 CP RM se utilizează termenul „укрывательство". Aşadar, oricare înlesnire a utilizării ilegale a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale urmează a fi considerată favorizare a unei astfel de utilizări.

Referitor la modalitatea normativă de consimţire la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale, aceasta presupune încuviințarea, aprobarea utilizării ilegale a resurselor respective în campaniile electorale. Nu se are în vedere tolerarea sau nedenunțarea de către făptuitor a utilizării ilegale a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale.

În prezența modalităților normative de favorizare sau consimţire la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale, invocarea prevederii de la alin.(2) art.181^2 CP RM exclude referirea la 42, 44, 45 sau 49 CP RM. Se are în vedere că favorizarea sau consimţirea utilizării ilegale a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale constituie autorat, nu contribuție la fapta autorului infracțiunii.

Calificarea faptei în baza alin.(2) art.181^2 CP RM exclude aplicarea suplimentară a art.191 sau 327 CP RM. În acest caz, funcționează regula de calificare stabilită de art.116 CP RM.

Infracţiunea specificată la alin.(2) art.181^2 CP RM este o infracţiune materială. Ea se consideră consumată din momentul producerii daunelor în proporţii mari. Dacă fapta nu implică producerea unor asemenea urmări, devine aplicabil alin.(5) art.48^1 din Codul contravențional. Această normă stabileşte răspunderea pentru utilizarea ilicită de resurse administrative (bunuri publice), inclusiv favorizarea sau consimţirea la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice), în campaniile electorale, dacă aceasta nu constituie infracţiune.

În alt context, vom acorda atenție *laturii obiective a infracţiunii prevăzute la alin.(3) art.181^2 CP RM*.

În prima sa variantă, latura obiectivă a infracțiunii examinate o constituie fapta prejudiciabilă exprimată în acţiunea de extorcare a donaţiilor pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale.

În a doua sa variantă, latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(3) art.181^2 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acţiunea de extorcare a donaţiilor pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale; 2) urmările prejudiciabile, şi anume – obţinerea de către făptuitor a donaţiilor pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale; 3) legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă şi urmările prejudiciabile.

Trebuie de menționat că, inițial, se preconiza incriminarea doar a obţinerii prin extorcare a donaţiilor pentru partidele politice şi/sau fondurile electorale. Aceasta reiese din textul proiectului Ministerului Justiției care stă la baza adoptării art.181^2 CP RM [2]. În procesul discuției asupra proiectului în cauză, a fost acceptată propunerea dlui S.Sîrbu, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, de a lărgi aria de aplicare a alin.(3) art.181^2 CP RM. În concret, s-a propus incriminarea extorcării donaţiilor pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale, în cazul în care aceasta nu a fost urmată de obținerea respectivelor donații. Argumentele prezentate de autorul propunerii analizate sunt: „...deşi fapta de extorcare poate avea loc, donaţiile pot fi refuzate, adică pot şi să nu fie obținute, astfel încât extorcarea ar ră-

mâne o faptă nepedepsită, ceea ce nu ar fi echitabil, deoarece aceasta poate avea consecințe și denaturează conceptul democratic al donației politice" [3].

În sensul alin.(3) art.181² CP RM, extorcarea este alcătuită din acțiunea principală care este însoțită de acțiunea adiacentă. Acțiunea principală o constituie cererea făptuitorului de a i se transmite donațiile pentru partidele politice și/sau pentru fondurile electorale. La rândul său, acțiunea adiacentă cunoaște următoarele modalități faptice cu caracter alternativ: a) amenințarea cu violența (inclusiv amenințarea cu omorul); b) amenințarea cu răspândirea unor informații defăimătoare; c) amenințarea cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor; d) amenințarea cu răpirea persoanei; e) aplicarea violenței; f) deteriorarea sau distrugerea bunurilor.

În ce privește violența aplicată în contextul infracțiunii specificate la alin.(3) art.181² CP RM, aceasta se poate concretiza în: 1) violența care nu implică un prejudiciu cauzat sănătății; 2) vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale ori a sănătății. În ipoteza în care violența se concretizează în vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale ori a sănătății, răspunderea urmează a fi aplicată doar conform lit.c) alin.(3) art.189 CP RM. Aceasta reiese din compararea sancțiunilor stabilite de art.151 și 152 CP RM, pe de o parte, și alin.(3) art.181² CP RM, pe de altă parte.

Este de menționat că dispoziția de la lit.f) alin.(2) art.189 CP RM stabilește răspunderea pentru șantajul săvârșit împotriva donatorilor partidelor politice sau a concurenților electorali. Considerăm că această dispoziție este de prisos, deoarece o dublează pe cea de la alin.(3) art.181² CP RM. Dispoziția de la lit.f) alin.(2) art.189 CP RM și-ar fi avut rostul în eventualitatea în care alin.(3) art.181² CP RM ar fi avut conținutul propus inițial de Ministerul Justiției. Însă această din urmă normă prevede răspunderea nu doar pentru obținerea prin extorcare a donațiilor pentru partidele politice și/sau fondurile electorale, ci și pentru extorcarea unor astfel de donații. În contextul analizat, noțiunile „extorcare" și „șantaj" sunt echipolente. Această supoziție o confirmă varianta în limba rusă a dispoziției de la alin.(3) art.181² CP RM: „Вымогательство или получение путем вымогательства пожертвований для политических партий и/или избирательных фондов". Pentru comparație, prezentăm varianta în limba rusă a dispoziției de la lit.e) alin.(3) art.189 CP RM: „имеющие следствием получение вымогаемого имущества".

Din considerentele enunțate *supra*, recomandăm legiuitorului excluderea din alin.(2) art.189 CP RM a literei f). Până la această excludere, răspunderea urmează a fi aplicată în baza alin.(3) art.181² CP RM. În acord cu principiul *„in dubio pro reo"*, lit.e) alin.(3) art.189 CP RM nu va fi aplicată.

Aplicarea alin.(3) art.181² CP RM exclude calificarea suplimentară a faptei conform art.155 sau 197 CP RM ori a art.78 sau 104 din Codul contravențional.

Răpirea persoanei excede cadrul infracțiunii specificate la alin.(3) art.181² CP RM. De aceea, necesită calificare suplimentară. Aceasta rezultă din compararea sancțiunilor stabilite de art.164 și alin.(3) art.181² CP RM.

După caz, infracțiunea prevăzută la alin.(3) art.181² CP RM este o infracțiune materială *sau* formală. Astfel, atunci când presupune obținerea prin extorcare a donațiilor pentru partidele politice și/sau fondurile electorale, ea este o infracțiune materială. În acest caz, infracțiunea specificată la alin.(3) art.181² CP RM se consideră consumată din momentul trecerii în posesia făptuitorului a respectivelor donații. Atunci când presupune extorcarea donațiilor pentru partidele politice și/sau fondurile electorale, infracțiunea analizată este una formală. În acest caz, infracțiunea prevăzută la alin.(3) art.181² CP RM se consideră consumată din momentul înaintării de către făptuitor a cererii de a i se transmite donațiile pentru partidele politice și/sau fondurile electorale, însoțite de acțiunea adiacentă.

În cele ce urmează, va fi examinată *latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.181² CP RM*.

Din dispoziția acestei norme, deducem că latura obiectivă a infracțiunii în cauză are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de utilizare contrar destinației a alocațiilor de la bugetul de stat pentru partidele politice sau a mijloacelor din fondul electoral; 2) urmările prejudiciabile, și anume – daunele în proporții mari; 3) legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Acțiunea prejudiciabilă analizată cunoaște următoarele două modalități normative cu caracter normativ: a) utilizarea contrar destinației a alocațiilor de la bugetul de stat pentru partidele politice; b) utilizarea contrar destinației a mijloacelor din fondul electoral.

În legătură cu prima din aceste modalități, este util să reproducem unele prevederi ale art.28 din Legea privind partidele politice: prin decizia organelor de conducere ale partidelor politice, alocațiile de la bugetul de stat vor fi utilizate pentru următoarele destinații: a) cheltuieli pentru întreținerea sediilor; b) cheltuieli de personal; c) cheltuieli pentru presă și materialul promoțional; d) cheltuieli de deplasare în țară și în străinătate; e) cheltuieli pentru telecomunicații; f) cheltuieli pentru primirea delegațiilor

din străinătate; g) plata cotizaţiilor de membru al organizaţiilor internaţionale din care partidul respectiv face parte; h) investiţii în bunuri mobile şi imobile necesare activităţii partidului respectiv; i) cheltuieli de birotică; j) cheltuieli de audit (extern/obligatoriu); k) cheltuieli pentru organizarea de întruniri, manifestaţii publice, seminare şi alte cursuri de instruire pentru membrii de partid, desfăşurate pe teritoriul ţării (alin.(1)); este interzisă utilizarea alocaţiilor de la bugetul de stat pentru oricare alte destinaţii decât cele prevăzute la alin. (1) (alin.(2)).

Prevederi similare conține în pct.61 al Hotărârii CEC pentru aprobarea Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice, nr.4401 din 23.12.2015. Punctele 62 și 63 din aceeași hotărâre conțin dispoziții nelipsite de importanță privind utilizarea alocațiilor de la bugetul de stat pentru partidele politice: utilizarea subvențiilor pentru destinația prevăzută la lit.h) pct.61 se va efectua cu condiția aflării bunului în proprietatea partidului. Pentru bunurile aflate în gestiunea partidului (locațiune, chirie ș.a.) se permit doar investiții curente (pct.62); utilizarea subvențiilor din bugetul de stat pentru destinațiile prevăzute la lit.c), d), e), h), i) și j) pct.61 se va efectua în condițiile Legii privind achizițiile publice, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 03.07.2015 [4], ce vor fi aplicate în modul corespunzător, cu excepția mijloacelor financiare virate pe contul cu mențiunea „Fond electoral” (pct.63).

Cât privește cea de-a doua modalitate normativă nominalizată *supra*, dispoziția de la lit.j) art.38 din Codul electoral prevede: „mijloacele financiare transferate pe conturile cu menţiunea «Fond electoral» nu pot fi folosite în scopuri personale”. De asemenea, din definiția noțiunii „fond electoral”, formulată în pct.3 al Hotărârii CEC pentru aprobarea Regulamentului privind finanţarea campaniilor electorale, nr.3352 din 04.05.2015, deducem că singura destinație a mijloacelor din fondul electoral este cea de finanţare a campaniei electorale a respectivului concurent electoral.

Infracţiunea specificată la alin.(4) art.181^2 CP RM este o <u>infracţiune materială</u>. Ea se consideră consumată din momentul producerii daunelor în proporţii mari. Dacă fapta nu implică producerea unor asemenea urmări, devine aplicabil alin.(4) art.48^1 din Codul contravențional. Această normă stabilește răspunderea pentru utilizarea contrar destinaţiei a alocaţiilor de la bugetul de stat pentru partidele politice sau a mijloacelor din fondul electoral, dacă aceasta nu constituie infracţiune.

În cele ce urmează, vom acorda atenție *laturii obiective a infracţiunii prevăzute la alin.(5) art.181^2 CP RM*.

Din dispoziția acestei norme, rezultă că latura obiectivă a infracţiunii în cauză constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de acceptare a finanţării partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale.

Prin „acceptare” se are în vedere consimţirea finanţării partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale.

Reiese că, în ipoteza infracţiunii prevăzute la alin.(5) art.181^2 CP RM, iniţiativa aparţine grupului criminal organizat sau organizaţiei (asociaţiei) criminale. Fapta grupului criminal organizat sau organizaţiei (asociaţiei) criminale de a finanţa partidul politic sau concurentul electoral urmează a fi calificată ca instigare la infracțiunea specificată la alin.(5) art.181^2 CP RM.

Pentru calificarea faptei în baza alin.(5) art.181^2 CP RM, nu contează dacă acceptarea este expresă sau tacită. În ipoteza din urmă, acceptarea rezultă din anumite manifestări care relevă neîndoielnic acordul făptuitorului privind finanţarea partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale. Acceptarea poate presupune şi nerespingerea unei asemenea finanţări.

Pentru calificarea faptei în baza alin.(5) art.181^2 CP RM, nu contează nici dacă acceptarea finanţării partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale se realizează direct, de către făptuitorul însuşi, sau indirect, prin intermediul unei alte persoane. În ce privește intermediarul (mijlocitorul) – dacă acesta acţionează în numele autorului infracţiunii prevăzute la alin.(5) art.181^2 CP RM, şi cu intenţia de a-l ajuta – atunci va avea calitatea de complice la infracţiunea în cauză.

Infracţiunea specificată la alin.(5) art.181^2 CP RM este o <u>infracţiune formală</u>. Ea se consideră consumată din momentul acceptării finanţării partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale.

Dacă infracţiunea prevăzută la alin.(5) art.181^2 CP RM nu-şi produce efectul din cauze independente de voinţa făptuitorului (adică, nu se reuşeşte acceptarea finanţării partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale), cele săvârşite urmează a fi calificate în conformitate cu art.27 şi alin.(5) art.181^2 CP RM. De exemplu, în cazul unei infracţiuni prelungite – când, întru realizarea aceleiaşi intenţii infracţionale, făptuitorul acceptă finan-

ţarea partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale nu deodată, dar în tranşe – vom fi în prezenţa tentativei la infracţiunea specificată la alin.(5) art.181² CP RM, dacă, din cauze independente de voinţa făptuitorului, acesta va accepta doar o parte din acea finanțare.

În continuare, va fi supusă analizei ***latura subiectivă*** a infracţiunilor prevăzute la art.181² CP RM.

Din atare perspectivă, menționăm că toate aceste infracțiuni sunt infracţiuni intenţionate. În cazul infracțiunilor specificate la alin.(2) și (4) art.181² CP RM, intenția este directă sau indirectă. În ipoteza infracțiunilor prevăzute la alin.(1), (3) și (5) art.181² CP RM, intenția este doar directă.

În contextul infracțiunii specificate la alin.(5) art.181² CP RM, sintagma „cu bună ştiinţă" denotă că, în momentul săvârşirii infracțiunii, făptuitorul cunoştea cu certitudine că tocmai un grup criminal organizat sau o organizaţie (asociaţie) criminală finanţează partidul politic sau concurentul electoral. Dacă, în momentul comiterii infracțiunii, făptuitorul nu avea o certitudine cu privire la această împrejurare, nu-i poate fi imputată fapta prevăzută la alin.(5) art.181² CP RM.

Motivele infracţiunilor specificate la art.181² CP RM sunt următoarele: năzuinţa de a promova un anumit partid sau concurent electoral; interesul material (inclusiv în cazul în care infracţiunea este comisă în schimbul unei remuneraţii materiale) etc.

În dispoziția de la alin.(1) art.181² CP RM, legiuitorul recurge la sintagma „în intenţia de a substitui sau a ascunde identitatea donatorilor, volumul mijloacelor acumulate ori destinaţia sau volumul mijloacelor utilizate". În realitate, această sintagmă desemnează nu intenția de a comite infracțiunea corespunzătoare, dar scopul acesteia. Aşadar, scopul infracţiunii prevăzute la alin.(1) art.181² CP RM este unul special: scopul de a substitui sau a ascunde identitatea donatorilor, volumul mijloacelor acumulate ori destinaţia sau volumul mijloacelor utilizate.

Anumite caracteristici ale scopului în cauză transpar implicit din dispoziția de la alin.(3) art.29 din Codul electoral: „Informaţia conţinută în rapoartele anuale ale partidelor politice privind veniturile acumulate şi cheltuielile efectuate, inclusiv identitatea donatorilor şi sumele donate, şi informaţiile concludente (concluziile) din rapoartele (opiniile) de audit independent sunt plasate pe pagina web a CEC în termen de 48 de ore de la recepţionarea şi acceptarea lor, precum şi pe paginile web ale partidelor politice, în cazul existenţei acestora". În acest context, este de menționat că, de exemplu, registrele donațiilor, oferite partidelor politice sub formă de proprietăți, bunuri, servicii gratuite sau în condiții mai avantajoase decât valoarea comercială, achitarea unor bunuri sau servicii utilizate de partid, sunt publicate pe pagina: *http://www.cec.md/index.php?pag=page&id=1811&l=ro*

Atestăm prezența unui scop special și în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.181² CP RM. Se are în vedere scopul de cupiditate. Acesta presupune că făptuitorul urmăreşte să treacă donaţiile pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale în stăpânirea lui definitivă.

Subiectul infracţiunilor specificate la art.181² CP RM este persoana fizică responsabilă care în momentul săvârşirii infracţiunii a atins vârsta de 16 ani. Persoana juridică nu poate fi subiect al infracțiunilor analizate.

Este oare necesar ca subiectul infracţiunilor prevăzute la art.181² CP RM să posede calități speciale? Răspunsul la această întrebare trebuie formulat diferențiat pentru fiecare dintre infracțiunile examinate.

Întâi de toate, ne vom referi la *subiectul infracțiunii specificate la alin.(1) art.181² CP RM*.

Astfel, în pct.67 al Hotărârii CEC pentru aprobarea Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice, nr.4401 din 23.12.2015, se stabilește: în formă scrisă, raportul privind gestiunea financiară a partidului politic se prezintă semnat de către conducătorul și trezorierul partidului politic. Din pct.3 al aceluiași act normativ aflăm că trezorier este persoana responsabilă de finanțele partidului politic.

Potrivit pct.15 al Hotărârii CEC pentru aprobarea Regulamentului privind finanţarea campaniilor electorale, nr.3352 din 04.05.201515, rapoartele financiare privind finanţarea campaniilor electorale vor fi prezentate atât în forma electronică, cât şi pe suport de hârtie, cu semnătura persoanelor responsabile. Din Anexa nr.3 la această hotărâre a CEC, aflăm că rolul persoanelor responsabile îl îndeplinesc conducătorul şi trezorierul.

În concluzie, subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.181² CP RM are calitatea specială de: 1) conducător al partidului politic sau al campaniei electorale *ori* 2) trezorier al partidului politic sau al campaniei electorale.

Care este calitatea specială a *subiectului infracțiunii specificate la alin.(2) art.181² CP RM?*

În acord cu alin.(6) art.47 din Codul electoral, acei candidaţi, care activează în cadrul autorităților/instituțiilor publice sau celor asimilate acestora, trebuie să respecte interdicția de a nu utiliza resurse administrative (bunuri publice) în campaniile electorale. Conform art.1 al aceluiași act legislativ, candidat este persoana care candidează pentru ocuparea

unei funcţii publice eligibile din partea partidelor, a altor organizaţii social-politice a blocurilor electorale; candidat independent este persoana care îşi desemnează candidatura pentru ocuparea unei funcţii publice eligibile, independent de partide, de alte organizaţii social-politice şi de blocurile electorale.

Ce înseamnă „autorităţile/instituţiile asimilate autorităţilor/instituţiilor publice"? La această întrebare ne ajută să răspundem explicaţia din pct.7 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie „Cu privire la practica aplicării de către instanţele de contencios administrativ a unor prevederi ale Legii contenciosului administrativ", nr.10 din 30.10.2009: „Persoanele private (fizice sau juridice) pot fi asimilate autorităţilor publice în sensul Legii, dacă aceste persoane exercită atribuţii de putere publică sau utilizează domeniul public, fiind împuternicite prin lege sau printr-un act administrativ de autoritate să presteze un serviciu de interes public sau să exercite funcţii publice întru executarea actelor legislative sau normative ale statului sau unităţilor administrativ-teritoriale" [5].

Considerăm că persoana, care reprezintă o autoritate/instituţie asimilată autorităţilor/instituţiilor publice, este cea pe care legiuitorul o caracterizează prin sintagma „persoana autorizată sau învestită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activităţi de interes public", utilizată în alin.(2) art.123 CP RM.

În acest plan, este util să-l citãm pe R.Popov: „În sensul alin.(2) art.123 CP RM, sunt persoane autorizate sau învestite de stat să îndeplinească activităţi de interes public: auditorul; avocatul; executorul judecătoresc; expertul judiciar; interpretul şi traducătorul antrenaţi de Consiliul Superior al Magistraturii, de Ministerul Justiţiei, de organele procuraturii, organele de urmărire penală, instanţele judecătoreşti, de notari, avocaţi sau de executorii judecătoreşti; mediatorul; medicul, privit ca liber-profesionist; mandatarul autorizat etc. Nu este exclus să existe şi alte persoane autorizate sau învestite de stat să îndeplinească activităţi de interes public, persoane care să intre sub incidenţa noţiunii de la alin.(2) art.123 CP RM. Important este să existe o confirmare în textul unui act normativ că astfel de persoane îndeplinesc cumulativ următoarele două condiţii: a) sunt autorizate sau învestite de stat să-şi desfăşoare activităţile; b) activităţile pe care le desfăşoară sunt activităţi de interes public" [6].

În concluzie, în prezenţa modalităţii normative de utilizare de resurse administrative (bunuri publice), subiectul infracţiunii prevăzute la alin.(2) art.181^2 CP RM are calitatea specială de candidat (inclusiv candidat independent), care activează în cadrul unei autorităţi/instituţii publice sau al celei asimilate acestora. În prezenţa modalităţilor normative de favorizare sau consimţire la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale, subiectul infracţiunii analizate are calitatea specială de persoană care activează în cadrul unei autorităţi/instituţii publice sau al celei asimilate acestora. În această ipoteză, nu este obligatoriu ca subiectul să aibă calitatea de candidat.

Indiferent de modalitatea normativă a infracţiunii prevăzute la alin.(2) art.181^2 CP RM, subiectul trebuie să aibă calitatea de administrator al resurselor administrative (bunurilor publice). În acest context, prin „administrator" se înţelege persoana care, după caz: 1) vine în contact direct cu resursele administrative (bunurile publice), datorită atribuţiilor sale legate de păstrarea, prelucrarea, vânzarea (livrarea), transportarea sau folosirea acestora; 2) fără a avea contact direct cu resursele administrative (bunurile publice), are dreptul de a da dispoziţii cu privire la păstrarea, prelucrarea, vânzarea (livrarea), transportarea sau folosirea acestora.

În cele ce urmează, ne vom referi la *subiectul infracţiunii specificate la alin.(3) art.181^2 CP RM*.

Fiind eminamente ilegală, activitatea de extorcare sau de obţinere prin extorcare a donaţiilor pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale nu este susceptibilă de reglementare juridică. Din această cauză, oricare persoană fizică responsabilă, care în momentul săvârşirii infracţiunii a atins vârsta de 16 ani, poate fi subiect al infracţiunii prevăzute la alin.(3) art.181^2 CP RM. Nu este obligatoriu ca această persoană să fie: membru sau simpatizant al unui partid politic; candidat, reprezentant al acestuia sau persoană de încredere a candidatului.

Care este calitatea specială a *subiectului infracţiunii prevăzute la alin.(4) art.181^2 CP RM?*

Din dispoziţia acestei norme, deducem că subiectul în cauză are în competenţă utilizarea alocaţiilor de la bugetul de stat pentru partidele politice sau a mijloacelor din fondul electoral. Utilizarea acestor surse financiare este reflectată în rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice sau, respectiv, în rapoartele privind finanţarea campaniilor electorale. Aşa cum am stabilit *supra*, astfel de rapoarte se prezintă semnate de către: 1) conducătorul partidului politic sau al campaniei electorale *ori* 2) trezorierul partidului politic sau al campaniei electorale. În concluzie, subiectul infracţiunii prevăzute la alin.(4) art.181^2 CP RM trebuie să aibă una din aceste două calităţi speciale.

În continuare, urmează să stabilim calitatea specială a *subiectului infracţiunii prevăzute la alin.(5) art.181^2 CP RM*.

Din dispoziția acestei norme, reiese implicit că reprezentantul conducerii partidului politic, concurentul electoral sau reprezentantul acestuia acceptă cu bună ştiinţă, personal ori prin mijlocitor, finanţarea partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat ori a unei organizaţii (asociaţii) criminale.

În această ordine de idei, urmează să stabilim conținutul noțiunilor „conducerea partidului politic" și „concurent electoral".

În corespundere cu alin.(2) art.14 al Legii privind partidele politice, „foruri de conducere ca adunarea generală a membrilor sau a delegaţilor partidului şi organul executiv, indiferent de denumirea pe care o au acestea conform statutului partidului, sunt obligatorii pentru fiecare partid politic. Acestea funcţionează atât la nivelul central de conducere a partidului, cât şi la nivelul organizaţiilor teritoriale ale acestuia". Din Modelul de statut pentru partidul politic, aprobat de Ministerul Justiției [7], aflăm că forurile de conducere ale partidului politic sunt: la nivel de organizaţie primară – Adunarea Generală; la nivel de organizaţie teritorială – Conferinţa şi Consiliul Politic Teritorial; la nivel naţional – Congresul şi Consiliul Politic Naţional (pct.4.2); organele executive ale partidului politic sunt: la nivel de organizaţie primară – preşedintele organizaţiei primare; la nivel de organizaţie teritorială – preşedintele organizaţiei teritoriale şi Biroul Permanent Teritorial; la nivel naţional – preşedintele partidului politic şi Biroul Permanent Central (pct.4.3).

Potrivit art.1 din Codul electoral, concurenţi electorali sunt: candidaţii independenţi, înregistraţi de CEC, precum şi partidele, alte organizaţii social-politice şi blocurile electorale, ale căror liste de candidaţi au fost înregistrate de CEC – în cazul alegerilor parlamentare; partidele, alte organizaţii social-politice, blocurile electorale, şi persoanele care candidează pentru funcţia de primar sau de consilier în consiliul local şi care sunt înregistrate de consiliile electorale de circumscripţie respective – în cazul alegerilor locale.

Finalmente, consemnăm că persoanele care nu posedă calitățile speciale ale subiecților infracțiunilor prevăzute la alin.(1), (2), (4) şi (5) art.181[2] CP RM, şi care au participat la comiterea acestora, vor răspunde ca organizatori, instigatori sau complici la infracțiunile specificate la alin.(1), (2), (4) și (5) art.181[2] CP RM.

Ca rezultat al investigației întreprinse, formulăm următoarele ***concluzii***:

1) se prezintă ca oportună adoptarea art.181[2] CP RM;

2) obiectul juridic special al infracțiunilor specificate la alin.(1), (2), (4) şi (5) art.181[2] CP RM este unul simplu. Numai în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.181[2] CP RM, obiectul juridic special are un caracter multiplu;

3) obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(1) art.181[2] CP RM îl reprezintă rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau rapoartele privind finanţarea campaniilor electorale. Alte documente, care conţin informaţii sau date suplimentare, pot constitui obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.361 CP RM;

4) obiectul material al infracțiunii specificate la alin.(2) art.181[2] CP RM îl constituie resursele administrative (bunurile publice) utilizate ilegal de către subiectul infracțiunii corespunzătoare. Important este ca, în momentul comiterii infracțiunii, aceste resurse (bunuri) să se afle în administrarea făptuitorului;

5) în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.181[2] CP RM, obiectul material (imaterial) principal îl reprezintă entitățile care constituie donaţiile pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale;

6) obiectul material secundar al infracțiunii, specificate la alin.(3) art.181[2] CP RM, îl constituie corpul persoanei (în ipoteza în care infracțiunea presupune aplicarea violenței asupra victimei) sau bunurile mobile ori imobile, altele decât cele care constituie donaţiile pentru partidele politice şi/sau pentru fondurile electorale (în situația în care infracțiunea presupune distrugerea sau deteriorărea bunurilor victimei);

7) în ipoteza infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.181[2] CP RM, obiectul material îl reprezintă alocaţiile de la bugetul de stat pentru partidele politice sau mijloacele din fondul electoral;

8) obiectul material al infracțiunii, specificate la alin.(5) art.181[2] CP RM, îl constituie mijloacele acceptate cu bună ştiinţă din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizaţii (asociaţii) criminale, în vederea finanţării partidului politic sau a concurentului electoral;

9) acțiunea prejudiciabilă prevăzută la alin.(1) art.181[2] CP RM presupune fie contrafacerea rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau a rapoartelor privind finanţarea campaniilor electorale (adică confecţionarea rapoartelor în cauză), fie modificarea rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice şi/sau a rapoartelor privind finanţarea campaniilor electorale, nu însă introducerea în asemenea rapoarte a constatărilor sau menţiunilor false;

10) termenul „favorizare", utilizat în alin.(2) art.181[2] CP RM, are un conținut care nu coincide cu cel care rezultă din art.49 CP RM;

11) consimţirea la utilizarea ilegală a resurselor administrative (bunurilor publice) în campaniile electorale (menționată la alin.(2) art.181² CP RM) nu trebuie confundată cu tolerarea sau nedenunțarea de către făptuitor a utilizării ilegale a respectivelor resurse în campaniile electorale;

12) calificarea faptei în baza alin.(2) art.181² CP RM exclude aplicarea suplimentară a art.191 sau 327 CP RM;

13) violența, aplicată în contextul infracțiunii specificate la alin.(3) art.181² CP RM, se poate concretiza în: 1) violența care nu implică un prejudiciu cauzat sănătății; 2) vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale ori a sănătății. În ipoteza în care violența se concretizează în vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale ori a sănătății, răspunderea urmează a fi aplicată doar conform lit.c) alin.(3) art.189 CP RM;

14) se prezintă ca oportună excluderea cuvântului „inclusiv" din alin.(2) art.181² CP RM, precum și excluderea din alin.(2) art.189 CP RM a literei f);

15) în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.181² CP RM, acțiunea prejudiciabilă analizată cunoaște două modalități normative cu caracter normativ: a) utilizarea contrar destinației a alocațiilor de la bugetul de stat pentru partidele politice; b) utilizarea contrar destinației a mijloacelor din fondul electoral;

16) în sensul alin.(5) art.181² CP RM, prin „acceptare" se are în vedere consimțirea finanțării partidului politic sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale;

17) infracțiunile, specificate la alin.(2) și (4) art.181² CP RM, sunt săvârșite cu intenție directă sau indirectă. În ipoteza infracțiunilor prevăzute la alin.(1), (3) și (5) art.181² CP RM, intenția este doar directă;

18) scopul infracțiunii specificate la alin.(1) art.181² CP RM este unul special: scopul de a substitui sau a ascunde identitatea donatorilor, volumul mijloacelor acumulate ori destinația sau volumul mijloacelor utilizate;

19) scopul special al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.181² CP RM este scopul de cupiditate;

20) subiectul infracțiunilor specificate la alin.(1) și (4) art.181² CP RM are calitatea specială de: 1) conducător al partidului politic sau al campaniei electorale *ori* 2) trezorier al partidului politic sau al campaniei electorale;

21) indiferent de modalitatea normativă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.181² CP RM, subiectul trebuie să aibă calitatea de administrator al resurselor administrative (bunurilor publice);

22) oricare persoană fizică responsabilă, care în momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani, poate fi subiect al infracțiunii specificate la alin. (3) art.181² CP RM;

23) subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(5) art.181² CP RM are calitatea specială de reprezentant al conducerii partidului politic, de concurent electoral sau de reprezentant al acestuia.

Referinţe:

1. *Manualul de observare a alegerilor*. http://www.osce.org/ro/odihr/elections/70293?download=true

2. *Legea pentru modificarea şi completarea unor acte legislative. Proiect*. http://www.justice.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=230

3. *Raport la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative (nr.296 din 02.07.2013, lectura II)*. http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/1850/language/ro-RO/Default.aspx

4. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr.197-205.

5. *Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica aplicării de către instanţele de contencios administrativ a unor prevederi ale Legii contenciosului administrativ", nr.10 din 30.10.2009*. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=179

6. Popov R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în capitolele XV și XVI din Partea specială a Codului penal*. Chișinău: CEP USM, 2012, p.274-275.

7. *Modelul de statut pentru partidul politic*. http://www.justice.gov.md/public/files/file/Directia%20organizatii%20necomerciale%20/modele%20de%20acte/Model_de_statut.pdf